

Naujienos

Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 80-osios sesijos bendruosiuose debatuose

Atnaujinta 2025-09-24

Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 80-osios sesijos bendruosiuose debatuose 2025 m. rugsėjo 23 d.

Pone pirmininke,

Jūsų Ekscelencijos,

Ponios ir ponai,

prieš aštuoniasdešimt metų žmonija, po Antrojo pasaulinio karo atsistojusi ant kojų, leidosi į ilgą kelionę taikos link.

Mūsų protėviai ant tvirtų taisyklėmis grįstos pasaulio tvarkos pamatų pastatė Jungtines Tautas ir jų institucijų sistemą.

Ši sistema niekada nebuvo tobula. Daugelis šalių, tarp jų ir Lietuva, turėjo ištisus dešimtmečius kovoti dėl laisvės, nepriklausomybės ir suvereniteto. Daugelis žmonių kentėjo nuo karo ir bado, mirė per jauni.

Ir vis tik tai buvo geriausia tarptautinė pasaulio tvarka, kokią tik esame turėję. Jungtinių Tautų sistema simbolizuoja didžiulę viltį, kuri pakylėja žmogaus dvasią ir nukreipia mūsų pastangas bendram gėriui. Drauge mes sugebėjome pasmerkti karą ir užkariavimus – bent jau teoriškai, jeigu ne visada praktiškai.

Iki pat šios dienos net ir baisiausi agresoriai jaučia gėdą atvirai užkariaudami, naikindami ar pavergdami. Vietoj to, jie kalba apie specialiąsias karines operacijas ir poreikį apsaugoti tuos, kurie, jeigu nuoširdžiai, nenori būtų saugomi.

Šis gėdos jausmas yra reikšmingas mūsų laikų pasiekimas. Ribodamos nusižengėlių elgesį, dabartinės tarptautinės normos padeda daugybei žmonių išgyventi, apsisaugoti nuo kankinimų ir net klestėti.

Todėl vis labiau nerimaujame matydami kaip tos pačios normos yra vis atviriau ir brutaliau puolamos. Mūsų tarptautinę tvarką palengva ardo neatsakingi veiksmai tų, kurie turėtų elgtis išmintingiau. Pasaulis tampa daug pavojingesne vieta.

Jau esame tai matę anksčiau. Negalime ignoruoti pribloškiančių paralelių tarp šiandienos ir 1938 m. įvykių – tuo metu pasaulis rinkosi nuolaidžiavimą, o ne tarptautinę teisę; diplomatiją, o ne atgrasymą. O to kulminacija tapo liūdnai pagarsėjęs Miuncheno susitarimas.

Tai buvo trumparegiškas bandymas patenkinti pavojingą agresorių revizionistą, atiduodant jam suverenios tautos teritoriją. Kaip paaiškėjo, tai buvo visiška nesėkmė.

Miuncheno susitarimas ne tik padarė nacių režimą, bet ir atvėrė duris Sovietų Sąjungos plėtrai. Netrukus buvo pasirašyti slapti Molotovo-Ribbentropo pakto protokolai, kuriais Europa buvo suraikyta į interesų sferas, tokiu būdu nulemiant daugelio nepriklausomų šalių likimą. Europai panyrant į dar vieną didžiulį karą, Lietuva ir kitos Baltijos šalys buvo neteisėtai okupuotos, aneksuotos ir išniekintos.

Prieš 35 metus atgavusi nepriklausomybę Lietuva jaučia pareigą neleisti karčioms praeities klaidoms nugrimzti į užmarštį. Daugiau niekada nedėsime vilčių į nuolaidžiavimą. Daugiau niekada nestovėsime nuošaly. Daugiau niekada nebus atverta Pandoros skrynia.

1938 m. pasaulis nasisuko nuo Čekoslovakijos. Šiandien mes negalime nasisukti nuo Ukrainos.

Karas Ukrainoje jau seniai įžengė į ketvirtuosius metus. Tarptautinė bendruomenė nepadarė pakankamai, kad sustabdytų agresorių.

Tai – misija, kuri peržengia įprastines šalis skiriančias ribas. Čia svarbi ne skirtis tarp didelių ar mažų, ar tarp Globalios šiaurės ir Globalių pietų valstybių, o pamatiniai Jungtinių Tautų Chartijos, užtikrinančios taiką ir saugumą pasaulyje, principai.

Jeigu metai po metų Jungtinių Tautų valstybę narę nebaudžiama puola Saugumo tarybos nuolatinė narė, ką tai reiškia mums visiems?

Kai jėga pakeičia teisę, o baimė slopina tiesą, pasaulinės tvarkos pamatai ima aižėti. Ir tada niekas – niekas – nebegali jaustis saugus!

Ponios ir ponai,

Rusijos karo prieš Ukrainą padariniai jaučiami visame pasaulyje. Šis karas sukėlė energetikos, migracijos ir apsirūpinimo maistu saugumo krizę ir pablogino skurdo, bado, žalos aplinkai ir klimato kaitos situaciją visame pasaulyje.

Viskas prasidėjo nuo neteisėtos Krymo okupacijos 2014 metais. Bėgant metams, tai išaugo į plataus masto invaziją, lydimą sistemingų karo nusikaltimų.

Tikslinis civilinės infrastruktūros naikinimas, raketų atakos nesirenkant taikinių ir prievartinis tūkstančių Ukrainos vaikų deportavimas yra ne pavieniai nusikaltimai. Tai – apskaičiuotos pastangos, siekiant ištrinti Ukrainos tapatybę ir sugriauti jos suvereniteto bei teritorinio vientisumo pamatus ir visa tai daroma atvirai ignoruojant Jungtinių Tautų Chartiją.

Kalbėsiu atvirai – Lietuva niekada nepripažins Rusijos vykdomos neteisėtos Ukrainos žemių okupacijos ir aneksijos. Dėl Ukrainos sienų nesiderama, o bandymai jas perbraižyti jėga yra nepriimtini. Jungtinių Tautų Chartija nėra valgiaraštis, iš kurio gali rinktis, ką panorėjęs. Tai – įpareigojantis mūsų kolektyvinio saugumo pamatas.

Be to, Ukraina nėra vienintelis taikiny. Rusija tebėra okupavusi du Sakartvelo regionus, bando destabilizuoti Moldovą ir per tarpininkus bei samdinius sėja nestabilumą Sachelyje, Viduriniuose Rytuose ir kitur. Tai nėra pavieniai atvejai. Tai – apskaičiuotos politikos ardyti tarptautines normas ir eksportuoti chaosą vardan strateginės naudos dalis.

Rusija veikia ne viena. Šalys, įgalinančios Rusijos karą prieš Ukrainą, taip pat pažeidžia tarptautinę teisę. Jos ilgina karą ir prisideda prie beprasmių kančių. Jų veiksmai kenkia mums visiems – kiekvienai suvereniai šaliai.

Todėl Lietuva kreipiasi į tarptautinę bendruomenę ragindama ir toliau išlaikyti tvirtą politinę, karinę, humanitarinę ir ekonominę paramą Ukrainai. Jau suteikę daugiau nei 1 mlrd. eurų paramos, kurios pusė skirta atstatymui ir ilgalaikiam atsigavimui, mes patys rodome sektiną pavyzdį.

Ne ką mažiau gyvybiškai svarbu, kad tarptautinė bendruomenė liautųsi pirkusi Rusijos energetikos išteklius. Be pajamų iš naftos ir dujų Maskvos karo mašina nesugebėtų taip efektyviai žudyti civilių.

Jeigu istorija ko nors ir moko, tai kad Rusija niekada nesiliaus naudojusi energetikos, kad pasiektų savo geopolitinių tikslų. Kur tik plaukia Rusijos energetikos ištekliai, iš paskos seka korupcija, šantažas ir sabotazas.

Norėčiau jums priminti, kad ši šalis supranta tik galios kalbą. Ukrainos galimybė atgrasyti agresorių bus lemiamas veiksnys artimiausioje ateityje.

Be to, taika be teisingumo niekada nebus tvari. Begalė Rusijos karo nusikaltimų – nuo masinių žudymų ar antpuolių prieš ligonines iki vaikų grobimo, deportacijos ir indoktrinacijos – turi sulaukti atsakomybės.

Mano šalis tvirtai palaiko Europos Tarybos Specialųjį tribunolą agresijos nusikaltimui tirti. Raginame visas valstybes palaikyti šią iniciatyvą. Atskaitomybę turi lydėti tikros pasekmės: teisinės, politinės ir finansinės.

Lietuva, kaip viena iš Ukrainai padarytos žalos registro steigėjų, ragina visas valstybes prisidėti prie šių gyvybiškai svarbių pastangų. Įšaldytas Rusijos turtas galiausiai privalo būti panaudotas padėti Ukrainai apsiginti ir atstatyti šalį.

Norėčiau dar kartą pabrėžti, kad visų deportuotų Ukrainos vaikų ir neteisėtai sulaikytų civilių grąžinimas turi būti viso pasaulio prioritetas. Raginame visas valstybes bei institucijas sustiprinti nacionalines pastangas ir užtikrinti saugų jų grįžimą namo.

Ponios ir ponai,

kad ir koks būtų svarbus Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą, tai yra tik dalis visos suirutės pasaulyje.

Lietuva su dideliu nerimu stebi situaciją Viduriniuose Rytuose. Prisidedame prie tarptautinės bendruomenės ragindami kuo skubiau įgyvendinti visišką paliaubas Gazos ruože. Kad užkardytume badą, privalome leisti humanitarinei pagalbai be kliūčių pasiekti tuos, kuriems jos reikia. Tuo pačiu besąlyginis visų teбelaikomų Izraelio įkaitų paleidimas yra esminis žingsnis siekiant nutraukti karo veiksmus.

Lietuva yra tvirtai įsipareigojusi teisingai ir ilgalaikiai taikai Viduriniuose Rytuose. Smerkiame visus veiksmus, kurie trukdo siekti šio tikslo. Tebevykstančios tarpininkavimo pastangos, kurioms vadovauja Jungtinės Valstijos, Kataras ir Egiptas, nusipelnė visapusiškos mūsų paramos.

Nėra kitos alternatyvos kaip tik atgaivinti įtikinamą politinį procesą, kuriuo siekiama dviejų valstybių sprendimo – užtikrinti, kad Izraelio valstybė ir nepriklausoma, demokratinė, vientisa, suvereni ir tvari Palestinos valstybė galės sugyventi kaimynystėje taikiai, saugiai ir pripažindamos viena kitą, o Jeruzalė bus abiejų valstybių sostinė.

Deja, daugybė šalių ir toliau lieka įstrigusios konfliktų, krizių ir ilgalaikio nepastovumo sūkuryje. Bendra mūsų atsakomybė yra palaikyti tuos, kuriems to reikia, nes destabilizacija toli gražu neapsiriboja tarptautinėmis

valstybių sienomis, regionais ir žemynais.

Be to, turime atkreipti dėmesį į augantį dezinformacijos iššūkį. Ji vis dažniau pasitelkiama siekiant susilpninti demokratines institucijas ir destabilizuoti ištisas valstybes ir visuomenes. Lietuva kreipiasi į visas tarptautinės bendruomenės nares ragindama ginti tiesą kaip didžiausią vertybę ir kovoti su bandymais perrašyti istoriją. Istorinę atmintį būtina saugoti.

Ponios ir ponai,

didžiulio neapibrėžtumo visame pasaulyje akivaizdoje vienas pasirinkimas išlieka akivaizdus – arba mes kartosime praeities klaidas, arba rasime savyje ryžto ginti esminius Jungtinių Tautų principus.

Šiandien Lietuva renkasi veikti. Raginame tarptautinę bendruomenę reaguoti į šiandienos iššūkius vieningai ir ryžtingai. Skatiname Jungtines Tautas grįžti prie principo, dėl kurio organizacija ir buvo įsteigta, – užkirsti kelią karo rykštei, saugoti žmogaus orumą ir ginti tiek didelių, tiek mažų šalių teises.

Šiandien privalome užtikrinti, kad nuolatinė vieta Saugumo taryboje jokiai valstybei nesuteikia nuolatinio nebaudžiamumo. Privalome palaikyti tuos, kurie gina esminius Jungtinių Tautų Chartijos principus.

Turėdamas tai omenyje, sveikinu generalinio sekretoriaus JTO80 (UN80) reformų darbotvarkę – tai yra pačiu laiku parengtas planas, kaip pritaikyti šią instituciją prie šiandienos pasaulio aktualijų. Jo raginimas siekti įtraukesnės, efektyvesnės ir atskaitingesnės Jungtinių Tautų organizacijos nusipelnė mūsų palaikymo.

Lietuva tvirtai palaiko šias pastangas iš naujo apibrėžti daugiašališkumą. Raginame visas valstybes sustiprinti mūsų kolektyvinį gebėjimą veikti visose trijose pagrindinėse JTO veiklos srityse: taikos ir saugumo, žmogaus teisių bei plėtros.

Mūsų žinutė turi būti paprasta ir aiški – agresija negali laimėti, o Jungtinių Tautų Chartijos principai privalo imti viršų. Atliepkime šiandienos iššūkius kartu!